

Полтавского национального технического университета имени Юрия Кондратюка, что заключается во внедрении разработанных методических рекомендаций по изучению данной дисциплины, в которых приведена структура описания произведений искусства и представлены примеры: описание живописного произведения по карте опроса и в произвольной форме; сравнительный анализ живописных произведений; пример расширенного анализа живописного произведения.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, младший специалист художник, особенность, художественное образование, дисциплина «История изобразительного искусства».

УДК7.031.2: 746.3

Н.М. Волянюк

*кандидат мистецтвознавства, викладач,
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
академія ім. Тараса Шевченка (Україна)*

МОНУМЕНТАЛЬНИЙ ТА СТАНКОВИЙ ЖИВОПИС ТЕРНОПІЛЬЩИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Анотація. У статті окреслено особливості монументального та станкового живопису Тернопільщини ХХ ст., зазначено провідних художників цього часу. Наведено відомі роботи майстрів та проаналізовано їх творчу манеру.

Ключові слова: Тернопільщина, художники, живопис, творчий метод.

Стан проблеми. Аналіз низки наукових та популярних видань засвідчує, що на Тернопільщині проживала значна кількість художників, котрі невтомною працею формували мистецьке середовище краю другої пол. ХХ ст. На сьогодні відомо понад 1000 знакових імен, невідомих широкому загалу, творча спадщина яких потребує окремого спеціалізованого дослідження та узагальнення.

Актуальність та новизна дослідження полягає у висвітленні генезису монументального та станкового живопису Тернопільщини другої пол. ХХ ст. Запропонована стаття, чи не вперше має на меті, заявити про творчість художників, які працювали на території Тернопільського краю і на сьогодні є практично не відомі широкому загалу поціновувачам малярства. Зафіксовані матеріали, промовисто засвідчують, що назріла потреба визначити внесок низки художників Тернопільщини у розвиток не лише регіонального, а й образотворчого мистецтва України загалом.

Особистий внесок автора полягає в тому, що поставлені завдання розв'язуються вперше, а систематизований матеріал, накопичений впродовж останніх років, дасть змогу більшою чи меншою мірою ввести до наукового обігу окремі штрихи, щодо творчості художників Тернопільщини і відвести їм належне місце в галузі вітчизняного мистецтвознавства.

Наприкінці 1960-х поч. 1970-х років згуртувалось коло молодих художників, завдяки яким м. Тернопіль значною мірою стало одним із мистецьких осередків. Це живописці та графіки Д. Стецько, Я. Новак, М. Николайчук, С. Ковальчук, І. Зілінко, С. Мамчур, М. Лисак, скульптор Б. Рудий, майстри гобелена О. Курдибаха та Д. Вонсик, керамісти – В. Колісник, Я. Голець, О. Рибун, Б. Чернецький та ін. Серед них наймолодший – уродженець м. Самбора, що на Львівщині, Богдан Ткачик.

Великий загін монументалістів невтомно працював, щоб прикрасити обличчя міст і сіл. Покриваючи мозаїками і фресками новобудови, прикрашаючи будинки культури, кінотеатри, ресторани, кафе, магазини, громадські приміщення і павільйони чисельних автостанцій, художньо оформлюються стели, дорожні знаки.

У цій ділянці монументально – декоративного мистецтва працювали такі тернопільські майстри Н.Крилова та П. Гулин. Їхні розписи оздоблюють музичне училище, кафе «Берізка» і «Юність». Спираючись на традиції народної творчості, художники відтворили світ поетичних легенд світлими, райдужними барвами.

Над оздобленням міста та районних центрів області працювало чимало монументалістів м. Івано-Франківськ. Серед них провідне місце займають та П.Боечко. М.Фіголь. Останній виконав за півтора десятиліття велику кількість найрізноманітніших за технікою і тематикою монументально – декоративних творів. Йому притаманне прагнення класичної ясності і композиційної побудови, суворого лінійного окреслення форми і локальної дзвінкості кольору. Образи художника плакатно чіткі, їх символіка хрестоматійно дохідлива, емблематика сучасна, емоційний лад святково піднесений, що диктується призначенням. Серед творів Фіголя мозаїки – «Трембітар» (1963), «Дністер» (1966), «Давня Русь» (1968), «Веселка» і «Квітка Полонини» (1970). Темперні розписи «Ратоборці. Данило Галицький та Олександр Неввський» (1965). М. Фіголь у співавторстві із П.Боечком працював над циклом із шістнадцяти композицій на теми з історії Давньої Русі. Де композиції розробленні П.Боечком.

Монументаліст П.Боечко в своїй творчості, прагне напруженого ритму й колірних контрастів. В образному вирішенні, спираючись на народне мистецтво, він намагається досягти граничної виразності й драматичної

глибини завдяки узагальненню і деформації ускладнених форм. Одна з кращих робіт художника оформлення кімнати матері та дитини Івано-Франківського вокзалу. Це мозаїчне панно у вигляді фриза, що простягається вздовж трьох стін, на сюжети українських казок. Мозаїка декоративно збагачуючи інтер'єр, водночас доступна і близька дітям, бо художник і у її вирішенні відштовхувався від специфіки їхнього світосприйняття.

Відносно станкового малярства то слід зауважити, що більшість тернопільських художників цього часу працює в пейзажі та натюрморті. Натюрморти С. Ковальчука – це глибоко поетичні роздуми про долі людей («Спогад про батька», «Натюрморт» 1977); в них важливе місце має асоціативний матеріал. Поетичністю позначені і пейзажі Ковальчука «Після дощу» (1969), «Ліс» (1976).

Юнацька душевна чистота, позначена романтичною піднесеністю, характерна для творчості О.Курдибахи («Травень», 1974; «Дощик» 1976; «Свіжість» 1977). До епічної розповідальності прагне П.Гулин у серії «Подільський рай» та С. Львов у своїх складних за композиційним ладом натюрмортах, де він підноситься до широких узагальнень («Дари осені», 1977; «Натюрморт з раками», 1977), та краєвидах («Надзбруччя», 1977; «Рани землі», 1969), написаних експресивно, густим і щедрим на барви письмом. Близький до Курдибахи й С.Львова ліричністю своїх краєвидів А.Ткаченко («Березень у селі», 1969; «Весняний зоре лив», «Подільська земля» 1976).

Завдяки діяльності С.Нечая, І.Бортника та Я.Новака в Тернополі активізувалась творчість прихильників тематичної картини. С.Нечай – художник широкого діапазону. Його хвилює історична минувшина, і він з романтичним захопленням змальовує героїв перших років Радянської влади («Червона двадцятка» 1974), події Вітчизняної війни («Перемога» 1974), а також розповідає у низці картин про трудове сьогодення: «Будівництво Гусятинської компресорної» (1977), «Розмова про землю» (1977), «Переможці змагання» (1977). У такому ж ключі працює Бортник змальовуючи події минулої війни («У медсанбаті») і віддаючи шану людям праці («Шахтар»). Події минулого відтворює у триптиху «Заради життя» (1957) Новак. Цю ж тему розкривають Д.Стецько у серії «Пори воєнного 1942 року» (1974 – 1975) і в полотні «Пам'яті тих, що пропали без вісті» (1976) та Д. Шайнога в експресивній за технікою і напруженій за ритмом картині «Остання атака за Тернопіль» (1974). Д.Стецько й Д.Шайнога звертаються і до інших жанрів, зокрема останній написав ряд цікавих краєвидів («Наддністрянщина квітує», «Онавлений Тернопіль», 1977).

Портрет ще не був поширений серед тернопільських художників, хоч деякі узагальненні образи, створенні М.Лисаком, приміром, «Формувальниця»

(1976), «Колгоспний їздовий» (1977), та портрети Героя Радянського Союзу А. Жилова (1975) і письменниці І.Блажкевич (1976), написані Б.Ткачиком, є достатньо серйозними заявками на розвиток цього важливого жанру. У цих поодиноких портретах присутні такі цінні риси, як пильна увага до особистості, теплота розкриття внутрішнього змісту, прагнення передати риси нашого сучасника. Творче піднесення цього часу вирує вирувало у кожному з районних центрів. Не тільки виставки як форма звіту митців, а й вся їхня творча й громадська діяльність були спрямовані на те, щоб бути гідними учасниками будівництва нового життя.

Заслугують на увагу і живописні роботи художника Б.Ткачика, що характеризуються декоративною умовністю та площинністю. Художник прагне висвітлити предмет із глибини. Тут ще відчутне використання багатства аксесуарів і символів, що є типовим максималізмом майстра. Втім, згодом колористична палітра художника стає стриманішою – коричнюватою, інколи майже монохромною, але це не зменшує її емоційного звучання. Ускладнюються, неординарними і навіть дещо несподіваними стають його композиційні побудови. Зазначені особливості творчого методу, найповніше проявилися у портреті української письменниці Івани Блажкевич (1979 р.) та роботі «А мати жде» (1980 р.). У вузький період творчості Б.Ткачик звертався і до виконання жанрових картин у яких відтворив не лише неповторні дитячі враження, а й використовував оригінальні композиційні прийоми «Діалог з дитинством», «Поранений колодязь», «Пора бабиного літа». У виконанні тематичних картин художник досяг значних висот. Творча манера майстра добре простежується у таких композиціях як: «Три покоління», «Повоєнне дитинство», «Слід на землі» та ін.

Серед натюрмортів найвідомішим є полотно – «Натюрморт черняхівській культурі». Це перегук мистецького генія черняхівських племен із сучасним світом. У центрі композиції – оригінальний натюрморт із речей черняхівської культури, а тло композиції вирішене із фрагментів розкопок. Окрім того, виділяється композиція «Нетлінний тато», створена зо мотивами поезії Я. Павуляка: мирні дні ветеран присвятив улюбленій справі – столярству, і в цій простій візії закладено високий зміст.

Перегук шевченкового слова з нашим часом передає картина «Думи мої». Під шевченковою липою у Седніві – автор композиції, який оперся на могутнє Кобзареве гілля. І як попередня робота, «Думи мої», відзначаються свіжістю колориту.

До цього періоду творчості належить чимало безпретензійних, але виразних краєвидів: «Рідна оселя», «Під мирним небом», «Дерево життя».

В цілому, тема краєвиду, хвилювала художника впродовж усієї творчості. Досить згадати, що кожна щорічна мандрівка по ріках України, чи карпатські переходи народжували по декілька пейзажів. Наприклад велике полотно «Тиша», створене за мотивами поезії М. Левицького під час подорожі по Тетерову, серія краєвидів із подорожі по Сіверському Дінцю, низка етюдів, замальовок.

З часом художник щораз частіше звертається до портрета, досягаючи значних результатів у цьому жанрі. Про що засвідчують роботи: автопортрет «Яблука з дідового саду» (образ художника на порозі зрілості), «Портрет Станіслава Людкевича» (усе єство композитора наче в русі, наповненому звуками), «Перші кроки Соломійки» (зачудований образ дівчинки). Варто відмітити, що тема дитинства та материнства є з провідною у творчості художника. Образ рідної передчасно померлої матері, яка так тонко вловила невиразний порив дитячої душі й, стиснувши серце віддала ще малого сина на навчання до Києва. Звідси і драматизм у портреті матері (1982 р.).

Композиційно цікавим є вирішення портрету тернопільського скрипаля Володимира Лотоцького «Місячна соната» (1986 р.). Три іпостасі скрипаля за компоновані так, що відчувається рух по колу в якомусь поважному неквапливому танку. Музикант творить це чарівне дійство у повній гармонії із світом земним і космічним, торкаючись оголеними нервами самого сенсу буття. Звертає на себе увагу колективний портрет «У колі друзів, у якому митець піднімає складне питання про можливість повної спільнот людей мистецтва, таких різних неспокійних та вкрай вразливих. У портреті передчасно згаслого письменника Григора Тютюнника розкрито критичну глибину його душі, високий і трагічний талант.

Одним із кращих серед портретів є оригінальний за композицією портрет тернопільського-письменника перекладача Петра Тимочка – цілеспрямованої та працюючої особистості. Енергія творчості підкреслена в портретах поетів Бориса Демківа та Михайла Левицького. Викликає інтерес експериментальний портрет «Іра».

Таким чином, усе вище зазначене дає змогу стверджувати, що на Тернопільщині в другій пол. ХХ ст., визріло потужне коло художників, котрі здебільшого мали художню освіту, працювали у різних жанрах живопису торкаючись широкого спектру тем та проблем навколишньої дійсності. Зауважимо, що творча спадщина кожного із майстрів вивчена не повною мірою, що в свою чергу забезпечує перспективи подальших наукових пошуків.

Література

1. Гофман О. Барвіста експозиція буття / О. Гофман // Урядовий кур'єр –2010. – № 155, 21 серпня. – С. 4.

2. Драбан В. Етнографічні матеріали в експозиціях та фондах Кременецького краєзнавчого музею / В. Драбан // НТШ. – 1972. – № 4. – С.103.
3. Історія декоративно-прикладного мистецтва України: У 5 т. Т.3 / НАН України; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського; під ред. Т. Кари-Васильєвої. – К., 2009. – 516 с.
4. Історія Лановечинни: Історико–краєзнавчий нарис / під ред. Г. Криси – Тернопіль: Воля, 2011. – 620 с.
5. Народне мистецтво Тернопільщини: альбом / [упорядник М. Білоус]. – Тернопіль: Терно - граф, 2006. – 88 с.

Abstract

The article outlines the features of monumental and easel painting Ternopil twentieth century. Described the leading artists of the time. The masters are known and analyzed their creative style.

Keywords: Ternopol, artists, painting, creative method.

Аннотация

В статье обозначены особенности монументальной и станковой живописи Тернопольщины XX в. Отмечено ведущих художников этого времени. Приведены известные работы мастеров и проанализировано их творческую манеру.

Ключевые слова: Тернопольщина, художники, живопись, творческий метод.

УДК 711:382

К.Т. Голубчак

*викладач-стажист кафедри архітектурного проектування,
Івано-Франківський національний технічний університет
нафти і газу (Україна)*

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ РЕКРЕАЦІЙНИХ ОБ'ЄКТІВ ГІРСЬКОЇ ЧАСТИНИ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Анотація: у даному дослідженні проаналізовано існуючий стан курортно-рекреаційної інфраструктури гірської частини Івано-Франківської області. З метою виявлення недоліків та перспектив розвитку сучасної рекреаційно-туристичної галузі Івано-Франківської області, проведено ретроспективне дослідження процесу формування рекреаційно-туристичного комплексу гірської частини Прикарпаття та охарактеризовано сучасні тенденції його розвитку.

Ключові слова: ретроспективний аналіз, рекреаційні об'єкти, Прикарпаття, туристична інфраструктура.